

Redactioneel: Verloren liefde

ILLUSTRATIE OMSLAG Anna de Jong

FOTOGRAFIE INHOUDSOPGAVE Jeroen Mul

Er zijn pijnlijke en minder pijnlijke manieren om een relatie te beëindigen. Dramatisch zijn vreemdgaan ('Ik voelde zo'n aantrekkingskracht.') en harde verwijten ('Je begrijpt me gewoon niet.'). Menselijker is het om al te pijnlijke emoties te vermijden. De meest voorkomende strategie is om de schuld voor eigen rekening te nemen. 'Ik heb ruimte nodig.', stelt de verbreker dan besmuikt.

De ruimtelijke planning kent eveneens verloren liefdes. In het interbellum en direct na de Tweede Wereldoorlog werd het modernisme massaal omarmd. Planners deden eerst grondig onderzoek, waarna ze een gedetailleerd plan opstelden ('survey before the plan'). De planner was socioloog, geograaf, stedenbouwkundige en planner ineen. Strikte wetenschap als basis voor strakke ruimtelijke inrichting. Beroemd is de foto van Cornelis van Eesteren, een van de ontwerpers van het Amsterdamse Uitbreidingsplan (AUP) uit 1934, waarin hij in een laboratoriumjas boven een kaart hangt.

Deze aanpak kwam tot bloei omdat er in de wederopbouwperiode na de Tweede Wereldoorlog een enorm tekort aan woningen was. In rap tempo moesten hele wijken uit de grond worden gestampt. De multifunctionele planner kon naar hartenlust een onbeschreven plankaart

voltekenen. Slotermeer verrees in Amsterdam, Pendrecht in Rotterdam, later Overvecht in Utrecht. De plannenmakers waren positief én positivistisch; er zouden leefbare en goed functionerende wijken ontstaan, met rotsvast vertrouwen in de wetenschap ontworpen.

Anno 2012 is de situatie radicaal anders. De stedenbouwkundige pareltjes uit de jaren vijftig en zestig zijn in het debat probleemwijken, Vogelaarbuurten of zelfs 'no-go areas'. Het modernisme is bij het grofvuil gezet. Planologen houden zich vooral nog bezig met processen, de ruimtelijke alleskunner bestaat niet meer. Stadsgeografen en stadsgeografen richten zich met name op de sociale problemen in naoorlogse stadswijken. De vraag die voortdurend gesteld wordt maar minder vaak wordt beantwoord is, of er sprake is van problemen in buurten of van buurtproblemen. Anders gesteld: is de buurt de oorzaak van de problematiek of komen individuele verklarende factoren (zoals opleidingsniveau) samen in een achterstandswijk? De hoogstaande ontwerpexercities van weleer zijn nu onderzoeksobjecten van academici gespecialiseerd in sociale problemen.

De samenwerking tussen wetenschap en ruimtelijke ordening is complex en vol fricties. 'Fysiek determinisme' heet het al gauw wanneer er weer een wijk op de schop gaat. De onderzoeker zit zelf niet aan de knoppen, maar is een kritische buitenlander. Nieuwe coalities worden gesmeed. Planologen nestelen zich in de warme schoot van bestuurskundigen. Stadssociologie en stadsgeografie zijn op papier aparte disciplines, maar richten zich ondertussen op dezelfde problemen en wetenschappelijke tijdschriften. En juist aan het bestaan van datgene wat geografen onderscheidt van sociologen – buurteffecten - wordt voortdurend getwijfeld.

De alleskunner is dood en al begraven. De ooit zo intieme symbiose tussen stedenbouwkundigen, planners en 'sociografen' is niet meer. Net als in de liefde worden de echte redenen nauwelijks uitgesproken. Wetenschappelijk overspel is zo bijzonder dat het zelfs een aparte term heeft: interdisciplinariteit. Wederzijdse verwijten worden zonder scrupules gemaakt. De alleskunner draait zich om in zijn graf. Voor hem had dat ene zinnetje volstaan. 'Ik heb ruimte nodig'.

Peter Pelzer, Hoofdredacteur AGORA

